

Redegørelse nr. R 16 (24/4 2015)

Folketinget 2014-15

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Regional- og landdistriktpolitisk redegørelse 2015 af 24/4 15.

(Redegørelse nr. R 16).

Ministeren for by, bolig og landdistrikter (Carsten Hansen):

1 INDLEDNING

De danske landdistrikter, yderområder og øer har mange stærke potentialer. Der er gode muligheder for bosætning i rolige og naturskønne omgivelser, ligesom der eksisterer nogle styrkepositioner, som kan være med til at udvikle områderne i erhvervs-mæssig henseende. Det gælder eksempelvis indenfor turisme- og fødevarersektoren. Samtidig er områderne udfordret af befolkningsforskydninger og den demografiske udvikling, ligesom beskæftigelsesudviklingen i disse områder har været ugunstig de seneste år.

Der er ikke tale om en ny udvikling. Men der er tale om en udvikling, som det er helt nødvendigt at forholde sig til og forsøge at håndtere på bedst mulig vis. Denne udvikling var også en af de væsentligste bevæggrunde for, at regeringen valgte at oprette et ministerium for landdistrikter i 2011.

Det skal ikke være et mål i sig selv, at flere vil bo uden for de større byer, men det er et mål, at de danskere, der i dag bor i land- og yderområderne eller ønsker at flytte dertil, skal have muligheden for det.

Den finansielle krise har sat dybe spor, men dansk økonomi viser nu for alvor tegn på bedring. Store dele af erhvervslivet er i vækst, og beskæftigelsen er steget med godt 30.000 personer gennem de sidste to år. Fremgangen vil også skabe bedre forudsætninger for udvikling og bosætning i landdistrikter og yderområder. Regeringens indsatser gennem mere end tre år vil yderligere understøtte vækst og udvikling i disse områder og skabe bedre rammevilkår for en fornuftig udvikling og håndtering af udfordringer og muligheder.

Denne redegørelse sætter i de første tre kapitler fokus på udviklingen i landdistrikter og yderområder og beskriver i sammenhæng hermed en række initiativer, der er taget for at afbøde denne udvikling. Redegørelsen rummer ikke alle initiativer med relevans for landdistrikter og yderområder, men nogle udvalgte initiativer i sammenhæng med de overordnede temaer, der rejses i redegørelsens kapitel 2, 3 og 4. I redegørelsens kapitel 5 beskrives Landdistrikts- og fiskeriudviklingsprogrammerne samt Socialfonds- og regionalfondsprogrammerne.

I kapitel 6 sættes der et særskilt fokus på de små øer og ø-kommunerne. Et bilag (ikke optrykt her) til redegørelsen giver en mere udførlig opgørelse og beskrivelse af initiativer, der har relevans for landdistrikter og yderområder.

Regeringen har i forbindelse med drøftelsen af forslag til Folketingsbeslutning B 17 tilkendegivet at ville udarbejde en samlet udredning på en række temaer af betydning for landdistrikter og yderområder samt et handlingskatalog med mulige initiativer.

2 DEMOGRAFISKE FORSKYDNINGER OG UDFORDRINGER

I dette kapitel sættes der fokus på urbaniseringen og betydningen af de demografiske forskydninger, der præger udviklingen af Danmark. Dette giver endvidere anledning til at beskrive indsatser for at skabe bedre rammer for bosætning i landdistrikter og yderområder.

Urbaniseringen fortsætter

Gennem de seneste år er befolkningsforskydningerne og den igangværende urbaniseringsproces i stigende grad kommet i fokus. Urbaniseringen er på ingen måde et nyt fænomen. Faktisk var der i 1960'erne og 1970'erne en kraftigere vækst i bybefolkningen, end det har været tilfældet siden.¹ Udviklingen fortsætter imidlertid, og hvis udfordringerne for landdistrikter og yderområder mærkes særligt i de seneste år, er det måske også et udtryk for, at man nogle steder er ved at nå et punkt, hvor udviklingen sætter tydeligere spor og tegner et tydeligere behov for tilpasning.

Pr. 1. januar 2015 boede der 791.791 mennesker i landdistrikter længere væk fra de største byområder². Det er cirka 4 pct. færre end i 2007. I byområder længere væk fra de største byer er befolkningen i denne periode stagneret. Dette skal imidlertid ses i forhold til en befolkningsvækst på cirka 4 pct. i landet som helhed. Forskellene kan dels afspejle en ugunstig udvikling i fødselsoverskud, dels en nettoaflytning i landdistrikter og yderområder.

¹ Landdistrikternes befolknings- og beskæftigelsesudvikling, Jens F. Lykke Sørensen (2014)

² Opdelingen i områdetyper baserer sig på Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters sognetypologi, der inddeler de danske sogne i kategorier på baggrund af dels afstanden til de større byområder (mere eller mindre end 30 minutter), dels andelen af borgere i mindre byer (3.000 indb.) og landdistrikter (mere eller mindre end halvdelen). Områdeinddelingen blev introduceret i Regional- og Landdistriktpolitisk Redegørelse 2013, og der henvises til denne eller redegørelsen i 2014 for yderligere information.

Figur 1. Befolkning 1. januar 2015 og udvikling fra 2007-2015 fordelt på områdetyper

	Befolkning			Areal	
	Indbyggertal	Andel (pct.)	Ændring (pct.)	Km2	Andel (pct.)
Byområder i eller tæt på de største byer	3.371.708	60	7	5.058	12
Byområder længere væk fra de største byer	758.078	13	0	2.783	7
Landdistrikter tæt på de største byer	714.035	13	2	14.155	33
Landdistrikter længere væk fra de største byer	791.791	14	-4	20.872	49
Hele landet	5.639.949	100	4	43.052	100

Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik

Anm.: Indbyggertal i de 4 områdetyper summerer ikke til indbyggertallet i Danmark. Dette skyldes, at Christiansø og de danske småøer er udeladt af analyserne. Småøerne behandles særskilt i kapitel 6. Arealet er beregnet som arealet af de danske sogne i Geodatastyrelsen DAGI-datasæt (oktober 2013).

Skæv fordeling af aldersgrupper og køn³

Befolkningen i landdistrikter og yderområder adskiller sig også fra resten af landet, når det gælder køns- og aldersfordelingen. I landdistrikterne (tæt på såvel som længere væk fra de største byer) er der en overvægt af mænd, mens det modsatte gør sig gældende i byerne (de store såvel som de mindre). I yderområderne (landdistrikts- og byområder) har man i øvrigt en relativ høj andel ældre borgere.

Der er færre børn og unge i landdistrikter og byområder længere væk fra de største byer. Det skyldes blandt andet, at der heldigvis er mange unge, der vælger at tage en videregående uddannelse, og at disse i vidt omfang udbydes i de største byer. Efter endt uddannelse bliver mange imidlertid boende i byerne. Dette gælder ikke mindst for de højtuddannede. Eksempelvis har knap 20 pct. af befolkningen i landdistrikterne længere væk fra de største byer en videregående uddannelse mod godt 34 pct. i byområderne tæt på de største byer.

Bedre rammer for bosætning i landdistrikter og yderområder

Det er afgørende for regeringen, at der skabes de bedste mulige rammer for bosætning i hele Danmark.

Når det gælder bosætning i landdistrikter og yderområder er der flere ting, der spiller en rolle. I et overordnet perspektiv

³ Afsnittet bygger på ministeriets egne beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik

er det vigtigt at sætte fokus på stedbundne ressourcer, som gør de enkelte områder attraktive for bosætning. Landdistrikterne og yderområderne har nogle særlige kvaliteter og styrker, og det er vigtigt, at disse fremhæves i omtalen af disse områder, som ellers ofte kan virke negativ. En undersøgelse har vist, at 7 pct. af befolkningen i byerne ønsker at bo i landsbyer og ude på landet.⁴ Dette kan afspejle, at landdistrikter og yderområder har en særlig tiltrækningskraft, som mere konkret kan hænge sammen med naturen, trygge rammer og billigere boliger.⁵

Samtidig er det naturligvis også afgørende for bosætningen, at der eksempelvis er gode muligheder for beskæftigelse og generel vækst og udvikling. Dette spørgsmål adresseres i kapitel 3. I boksen nedenfor er der fremhævet en række initiativer, som regeringen har været med til at tage siden sin tiltrædelse i 2011. Det overordnede formål med disse initiativer har været at stimulere bosætningen i landdistrikter og yderområder gennem en forbedring af det fysiske miljø og boligmassen. I den forbindelse kan også nævnes regeringens arkitekturpolitik, der bl.a. har fokus på urbanisering og affolkning af landdistrikter og kulturarvens betydning for en bæredygtig forandring af de mindre bysamfund.

⁴ Potentiale for migration fra by til land: Ønsker byboere at bo på landet? Jens F. Lykke Sørensen (2013).

⁵ Tilflyttere til yderområder: Flyttemotiver, sociale relationer og hjemfølelse, Helle Nørgaard (2013).

Initiativer med henblik på at skabe bedre rammer for bosætning

Med regeringens vækstafale fra 2013 er der afsat 400 mio. kr. til nedrivning og istandsættelse af dårlige boliger i byer med færre end 3.000 indbyggere og i landdistrikter. Puljen er med regeringens vækstafale fra 2014 forlænget til og med 2020 med 55 mio. kr. om året (2014-priser).

Der er ved en ændring af byfornyelsesloven gennemført en målretning af byfornyelsesindsatsen, så flere midler målrettes små og mindre byer. Der afsættes fremadrettet 80 mio. kr. årligt til denne indsats, og der afsættes eksempelvis 20 mio. kr. til områdefornyelse i små byer under 3.000 indbyggere og 20 mio. kr. til mindre byer mellem 3.000 og 10.000 indbyggere.

Lejeloven er ændret, hvilket bl.a. giver kommunerne mulighed for at indbringe sager om vedligeholdelsesmangler i meget dårlige lejeboliger og derved modvirke spekulativ udlejning af sådanne boliger.

Der er gennemført en flexboligordning ved ændring af boligreguleringsloven, som præciserer kommunernes mulighed for at tillade, at helårsboliger benyttes til fritidsformål og senere uden yderligere ansøgninger vender tilbage til helårsbeboelse. Flexboligordningen trådte i kraft i 2013 og er siden udvidet med henblik på at knytte tilladelsen til boligen frem for ejeren.

I boligaftalen blev der afsat 600 mio. kr. i årene 2015-2018 til nedrivning af dele af almene boliger. Ordningen er primært møntet på afhjælpning af problemer med vigende efterspørgsel på almene boliger i landets yderområder.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har i 2014 uddelt 30 mio. kr. til syv kommuner, til at skabe liv og udvikling i problemramte bymidter, handelsgader og mindre byer.

Med ændringen af planloven i 2013 er der indført en landdistriktsbestemmelse, som giver kommunerne enklere og forbedrede muligheder for at stimulere bosætning og realisere erhvervsinitiativer i landdistrikts- og yderområder.

Regeringen har gennemført en udvidelse af det forhøjede befordringsfradrag for pendlere i yderkommuner. Det betyder, at yderligere ca. 9.700 pendlere får adgang til det forhøjede befordringsfradrag. Udvidelsen er med til at gøre det attraktivt for pendlere at bosætte sig eller blive boende i en yderkommune.

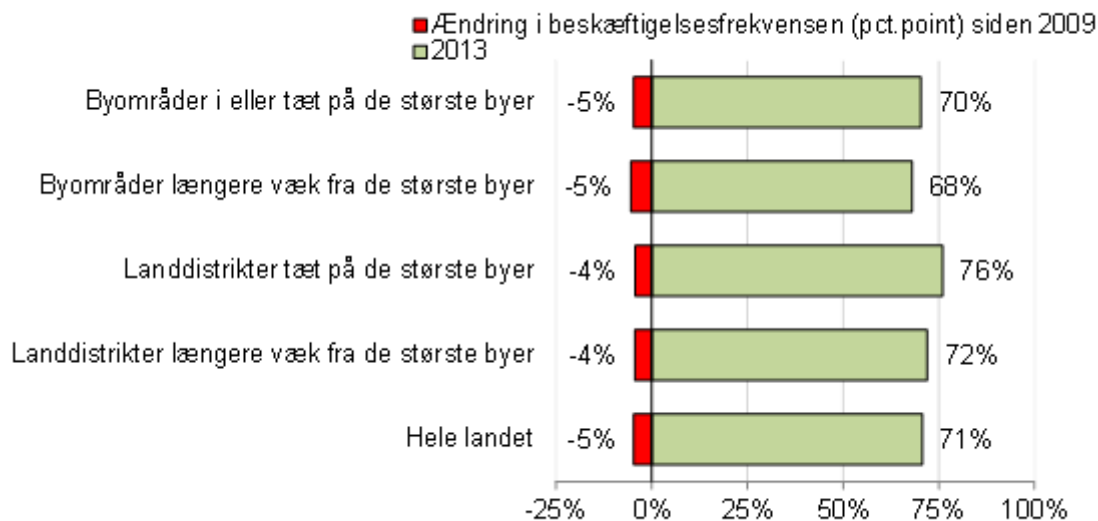
3 VÆKST OG UDVIKLING I LANDDISTRIKTER OG YDEROMRÅDER

I dette kapitel sættes der fokus på vækst og udvikling – herunder en beskrivelse af erhvervsstrukturen og i forlængelse heraf et fokus på erhvervsmæssige styrkepositioner i landdistrikter og yderområder.

Ledighed, beskæftigelse og erhvervsstruktur

I perioden 2009-2013 er beskæftigelsesfrekvensen (figur 2) på landsplan faldet med knap 5 procentpoint – en smule mere i byområderne end i landdistrikterne. Relativt set har befolkningen i landdistrikter højere beskæftigelsesfrekvens.

Figur 2. Beskæftigelsesfrekvens for 16-64 årige (2013) og udviklingen i beskæftigelsesfrekvensen (2009-2013, procentpoint (fordelt på områdetyper))

Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik (RAS)

Anm.: Beregningerne er foretaget på baggrund af tal fra RAS-registret hos Danmarks Statistik. RAS er anvendt som følge af ønsket om at kunne opdele beskæftigelsestallene på mindre geografiske enheder.

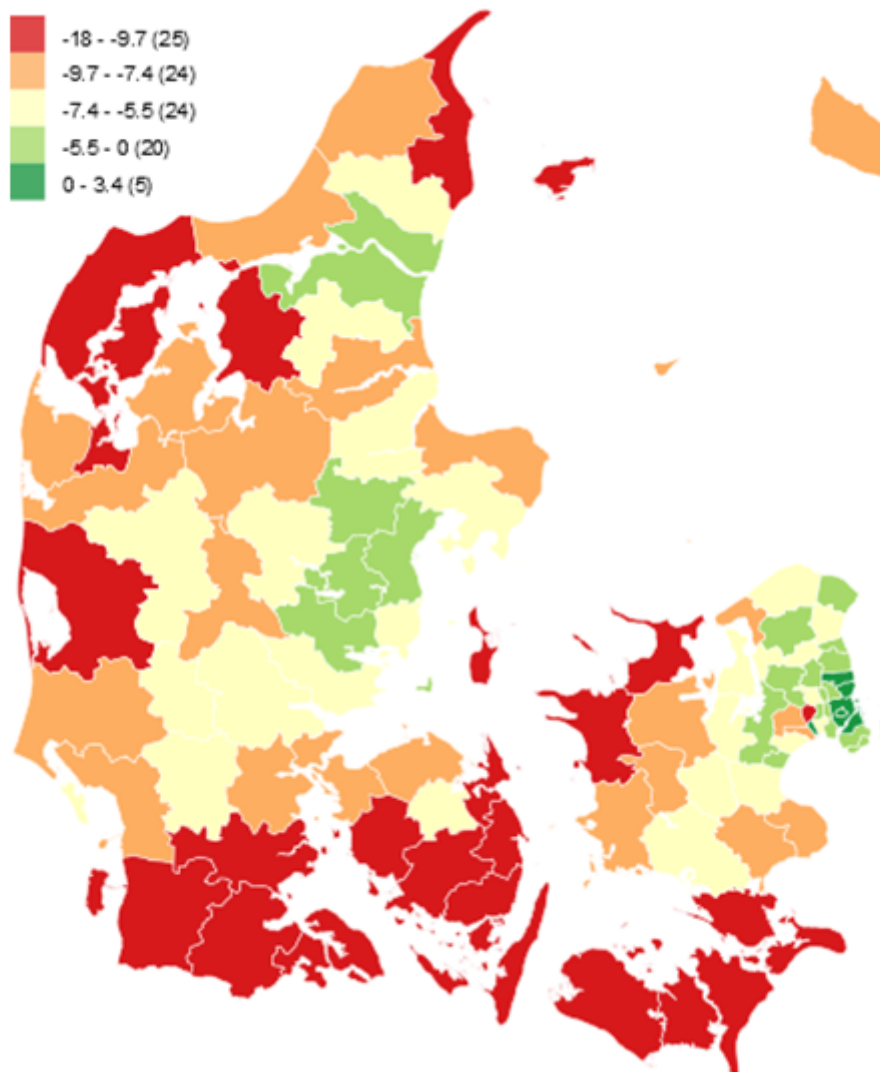
Ser man på udviklingen i det absolutte antal beskæftigede (figur 3), tegnede der sig i perioden 2009-2013 et andet og mere geografisk spredt billede; i et landsdelsperspektiv skilte hovedstadsområdet og de største jyske byer sig ud ved at

være de mindst hårdt ramte områder. I enkelte områder har man faktisk oplevet en stigning i beskæftigelsen i perioden 2009-2013. På kommuneniveau synes de hårdest ramte kommuner at være spredt over det meste af landet, om end sær-

ligt i kommuner uden de største byer. Når beskæftigelsesfrekvensen og ledighedsniveauet her ikke har udviklet sig nær

så voldsomt, er det muligt, at en del af svaret skal findes i stigende befolkningstal og forskydninger i aldersdemografien.

Figur 3. Beskæftigelsesudvikling 2009-2013 – beskæftigede med bopæl i kommunen

Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik (www.statistikbanken.dk/RAS11B)

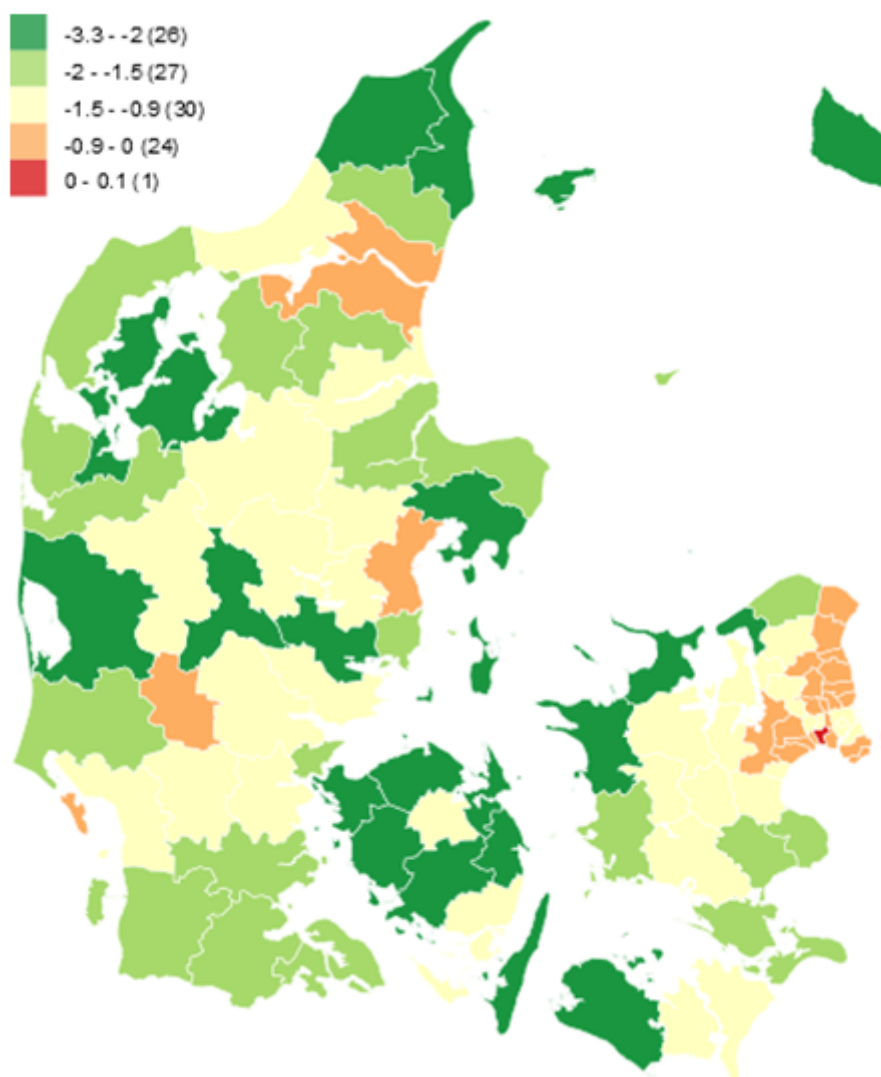
Lav ledighed i landdistrikterne

Den større andel i beskæftigelse afspejler sig også i ledighedstallene. Regional- og landdistriktpolitisk redegørelse 2014 viste, at ledigheden (bruttoledigheden 2012) gennemsnitligt set var lavere i landdistrikterne end i byområderne. Helt aktuelle tal for den sæsonkorrigerede ledighed på kommuneniveau viser, at også mange kommuner med store landdistriktsområder har betragteligt lavere ledighed i 2015 end i 2011 (figur 4) – også lavere end flere af de større bykommuner.

Pr. 1. januar 2015 finder man de højeste ledighedsniveauer på Bornholm, omkring København by, dele af Fyn og Sydsjælland. Ledigheden i Syd-, Øst- og Vestjylland samt Nord- og Østsjælland er i øvrigt forholdsvis lav. På flere af de større øer (Bornholm, Lolland, Langeland og Læsø) er ledigheden relativt høj.⁶

⁶ Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik (www.statistikbanken.dk/AUS08)

Figur 4. Udvikling i den sæsonkorrigerede ledighed (procentpoint) 2011-2015

Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik (www.statistikbanken.dk/AUS08)

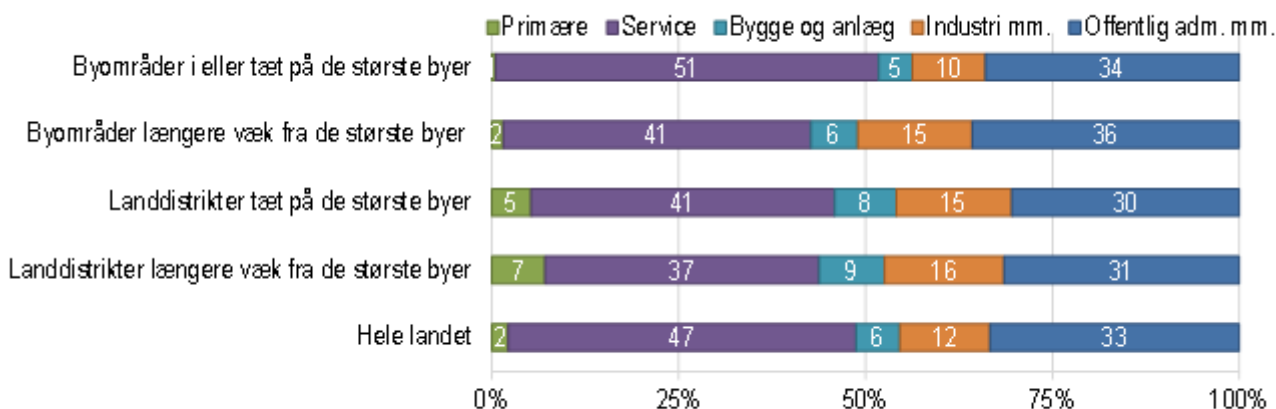
De primære erhverv spiller stadig en rolle

På landsplan findes godt 2 pct. af de beskæftigede i de primære erhverv (figur 5). I landdistrikterne spiller det primære erhverv en væsentligt større rolle – ikke mindst længere væk fra de største byer, hvor de primære erhverv gennemsnitligt tegner sig for 7 pct. af de beskæftigede. Bygge- og anlægsbranchen samt industrierhvervene beskæftiger ligeledes forholdsvis mange i landdistriktsområderne.

I et landsdelsperspektiv finder man i 2013, at andelen af beskæftigede i de primære erhverv er særlig stor i landsdelene Bornholm og i Syd-, Vest- og Nordjylland. De samme tre jyske landsdele udmærker sig ved at have en relativ stor andel beskæftiget i industrierhvervene. Landsdel Vest- og Sydsjælland har til gengæld en forholdsvis stor andel beskæftiget i bygge- og anlægsbranchen.⁷

⁷ Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik (RAS)

Figur 5. Erhvervsstruktur i 2013 (pct.) – for beskæftigede med bopæl i området

Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik (RAS).

Anm.: Den viste erhvervsstruktur er opgjort på baggrund af de beskæftigedes bopæl. Det er således ikke nødvendigvis en direkte afspejling af erhvervsstrukturen for områdets arbejdspladser, da beboere kan arbejde i andre områder, end hvor de er bosat.

Erhvervs-mæssige indsatsområder

Regeringen har taget flere initiativer til at styrke erhvervsudviklingen i hele landet, herunder aftalerne om en udviklingspakke og en kreditpakke, som forbedrer små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering og som samlet set danner basis for et øget udlån på over 12 mia. kr. fra 2013-2015. Regeringen har desuden indgået aftale med Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti om en vækstplan på samlet set ca. 75 mia. kr., der skal bidrage til vækst og beskæftigelse i hele landet gennem blandt andet vækstlån til iværksættere, små vækstauktioner, erhvervsobligationer og mulighed for nye EKF-eksportgarantier. Iværksættere spiller en særlig rolle for erhvervsudviklingen i landdistrikterne, og regeringens initiativer kommer således også disse til gavn.

I forlængelse af ovenstående sættes der nedenfor fokus på de erhvervs-mæssige potentialer, som regeringen særligt ser i forhold til landdistrikterne og yderområderne. Udover industrien og landbruget, som allerede er nævnt, er turismesektoren afgørende.

Fødevarer og landbrug

Naturen og landskabet er definerende karakteristika ved landdistrikterne og udgør særegne og stedbundne ressourcer, som danner et stærkt grundlag for erhvervsudvikling ad forskellige veje. Historisk set har erhvervsudviklingen i høj grad været knyttet til landbruget og produktionen af fødevarer (jf. ovenfor). I 2011 var der ca. 140.000 beskæftigede i fødevarer-

hvervet, svarende til ca. 9 pct. af den private beskæftigelse i Danmark.⁸ En stor andel er beskæftiget i land- og yderkommuner.

Generelt har Danmark en stærk position på fødevarerområdet. Hvis Danmark fortsat skal have del i den fremtidige vækst på fødevarerområdet, er der behov for at sikre gode vilkår for landbruget og fødevarer-virksomhederne, ligesom der er behov for flere, nye succesfulde vækstvirksomheder. Her kan iværksættere og kvalitetsorienterede fødevarerproducenter i landdistrikts- og yderområder bidrage til beskæftigelsen.

Den høje gæld i landbrugssektoren hæmmer adgangen til finansiering, hvormed der er risiko for, at der ikke bliver gennemført rentable investeringer. Regeringen har derfor taget initiativer, som kan løse op for finansieringssituationen. Samtidig er der et potentiale i den nordiske madkultur, hvor produktionen tager afsæt i de lokale ressourcer og kulturhistorie. Udviklingen af nye innovative fødevarerproducenter kan være med til at styrke sammenhængen mellem land og by ved at tænke hele værdikæden fra produktion i landet og til afsætningen i byernes detailhandler, torve med videre.

Regeringen ønsker også en grøn omstilling af landbruget, hvor restprodukter fra bl.a. landbrugsproduktion kan indgå i innovative bioløsninger, som fremmer et grønnere miljø og et mindre CO₂-udslip. For landdistrikterne kan produktion af bioløsninger rumme et stort potentiale.

⁸ Danmark i arbejde – Vækstplan for fødevarer (2013)

Initiativer med henblik på at styrke rammerne for erhvervsliv og jobskabelse i landbrugs- og fødevarerbranchen

»Vækstplan for fødevarer« skal sikre en bæredygtig udvikling i det danske råvaregrundlag samt styrke landbrugets og fødevarer-sektorens konkurrenceevne. Med vækstplanen er der igangsat initiativer, der skal give bedre adgang til finansiering og kapital, give vækst og arbejdspladser, samt styrke uddannelse og den internationale markedsføring.

Der er bl.a. foretaget en modernisering af landbrugsloven, så barriererne for at tiltrække ny kapital til erhvervet afskaffes. Endvidere har Vækstfonden d. 30. september 2014 lanceret et nyt produkt – etableringslån til landbrug – i samarbejde med Landbrug & Fødevarer og Finansrådet.

Det indgår i aftale om en Vækstplan for Fødevarer, at der skal indføres en målrettet og differentieret miljøregulering af landbruget baseret på principper om omkostningseffektivitet og målrettet opfyldelse af miljø- og naturmål. Det skal bl.a. skabe mere gennemsækelighed og fleksibilitet for den enkelte landmand. Endvidere indgår initiativer om mere effektiv sagsbehandling af husdyrgodkendelser, hvilket vil give landbrugserhvervet en administrativ lettelse.

Industri og produktion

I perioden 2000-2013 er Danmarks industribeskæftigelse faldet med næsten 30 pct., hvilket er mere end i omkringliggende lande, som vi ofte sammenligner os med.⁹ Tabet af industriarbejdspladser gælder for hele landet, men udviklingen har ramt hårdere i landdistrikter og yderområder – ganske enkelt fordi industri og produktion fylder mere i disse områders erhvervsstruktur. Regeringen er optaget af at skabe de rigtige rammer for udviklingen af produktion i Danmark. Regeringens satsning på at styrke Danmark som produktionsland er også et arbejde, der vil styrke landdistrikter og yderområder.

Det er regeringens klare ambition, at Danmark også i fremtiden skal være et stærkt produktionsland. Udviklingen inden for automatisering, IKT og avancerede produktionsteknologier skaber nye muligheder for at bibeholde og skabe

⁹ Redegørelse om Vækst og konkurrenceevne 2014

produktion i Danmark. Samtidig er mange danske virksomheder generelt langt fremme inden for ressourceeffektiv og bæredygtig produktion. Mens mange produktionsvirksomheder gennem de seneste år har »outsourcet« arbejdspladser, er der også fundet eksempler på, at virksomheder har taget produktion tilbage til Danmark.¹⁰

Med videntung og avanceret produktion vil danske virksomheder have mulighed for at vinde markedsandele og vokse sig større. Det betyder, at virksomhederne i stigende grad vil have behov for medarbejdere med højere og bedre uddannelsesniveauer. Udviklingen går den rette vej, og som det fremgår af nedenstående boks, har regeringen også været med til at igangsætte initiativer, som kan understøtte ambitionen om Danmark som nuværende og fremtidigt produktionsland.

¹⁰ Danske producenters udflytning og hjemtagning af produktion, J. S. Arlbjørn et al. (2013)

Initiativer med henblik på at styrke rammerne for produktionsvirksomheder:

Strategi for Danmark som produktionsland. Som del af vækststudspillet Danmark helt ud af krisen – virksomheder i vækst, offentliggjorde regeringen i maj 2014 en strategi for Danmark som produktionsland. Sigtelinjen for regeringens indsats er, at Danmark skal være et attraktivt produktionsland – også om 10 år.

Regeringen har nedsat et *produktionspanel* bestående af personer fra blandt andet det private erhvervsliv og fagbevægelsen, som skal udarbejde idéer og forslag til, hvordan vi udnytter de nye muligheder for avanceret produktion i Danmark og fjerner barriererne for vækst i produktionserhvervene. Panelet skal aflevere sine anbefalinger i maj 2015.

Aftalen om »Bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser« sikrer et kvalitetsløft af erhvervsskolerne. Samtidig oprettes en ny kombineret ungdomsuddannelse, hvori der vil blive sikret geografisk spredning ved udbuddet af uddannelsen. Geografi vil endvidere være ét af kriterierne ved den kommende udbudsrunde for erhvervsuddannelserne i 2017.

Med aftalen om »Reform af beskæftigelsesindsatsen« er der indført en historisk satsning på uddannelse og opkvalificering til ledige med mindst uddannelse. Uddannelses- og opkvalificeringsinitiativerne i reformen kan eksempelvis bidrage til, at ledige, der blev afskediget som følge af nedgang i industrien, kan få de nødvendige kompetencer til at finde et nyt arbejde i enten industrien eller i en anden branche.

Turisme

Naturen og landskabet danner ikke kun grundlag for udvikling inden for landbruget og fødevarersektoren, men også for turismeerhvervet. Således er landdistrikterne kendetegnet ved at have en række lokale ressourcer, som rummer et potentiale for at styrke branchen, og som fremadrettet kan skabe vækst og udvikling.

Særligt kysterne er en naturmæssig ressource for landdistrikterne og yderområderne. Dermed ligger der en stor mulighed i at skabe naturformidlende oplevelser i de kystnære områder og styrke forbindelserne mellem kyst og by. Og netop kystturismen udgør en stor del af det samlede turismeerhverv i Danmark, som i alt udgør 4,3 procent af landets beskæftigelse, svarende til 120.000 fuldtidsstillinger. Over halvdelen af disse stillinger udgøres af stillinger inden for kyst- og naturturismen.¹¹

Generelt er turismeerhvervet i Danmark imidlertid udfordret med vigende markedsandele i forhold til nabolandene. Udviklingen af blandt andet de kystnære destinationer kræ-

¹¹ Danmark i arbejde – Vækstplan for dansk turisme (2014)

ver derfor, at strategiarbejdet målrettes, og at stærke koncepter udvikles i styrkede samarbejder. I forlængelse af fødevarerområdets erhvervsmæssige potentiale er det samtidig fordelagtigt at koble turismeindsatsen med fødevarerområdet, bl.a. inden for oplevelsesøkonomier som agro-turisme og kulturturisme.

Det er afgørende for regeringen, at potentialerne i dansk turisme – og herunder kystturisme, som har stor betydning for yderområderne – udnyttes og udvikles. Med Vækstpakke 2014 igangsattes derfor eksempelvis et arbejde med henblik på at afdække, om reglerne vedr. kystnærhedszonen og strandbeskyttelseslinjen indeholder barrierer for strukturudviklingen og værditilvæksten i kystnære erhverv. Med Vækstpakke 2014 er der desuden afsat 20 mio. kr. til at styrke markedsføringen af danske kyst- og naturområder, herunder særligt over for Tyskland. Herudover er der lanceret en omfattende og ambitiøs Vækstplan for turisme, der bl.a. sætter fokus på at styrke kyst- og naturturismen, jf. nedenstående boks. Statslige arbejdspladser

Udvalgte initiativer i vækstplan for dansk turisme

Med en *ny lov om turisme* skal der etableres et Nationalt Turisめforum, et Advisory Board og tre udviklingselskaber for hhv. Dansk Kyst- og Naturturisme, Dansk Storbyturisme og Dansk Erhvervs- og Mødeturisme.

Med en *forsøgsordning for kyst- og naturturisme* er der mulighed for op til 10 forsøgstilladelser, der skal gives til projekter inden for kystnærhedszonen og strandbeskyttelseslinjen.

Femernforbindelsen og turisme. Regeringen bidrager som led i vækstplanen for dansk turisme til et arbejdsforløb om konkrete samarbejds muligheder for at udnytte turismepotentialet ved den kommende faste forbindelse over Femern Bælt.

Statslige arbejdspladser kan bidrage til beskæftigelse og gøre det attraktivt at bo i de områder, hvor de offentlige arbejdspladser lokaliseres. Men placeringen af statslige arbejdspladser må ske under balanceret hensyn. Udover hensynet til konkrete områders beskæftigelse og økonomi gælder eksempelvis hensyn til mulighederne for at skaffe kvalificeret arbejdskraft, adgang til de daglige samarbejdspartnere samt

økonomiske hensyn. Endelig gælder et underliggende hensyn om at opnå den størst mulige effektivitet i løsningen af de offentlige opgaver.

I tabellen nedenfor vises fordelingen af statslige arbejdspladser på tværs af de fem regioner samt udviklingen i antallet af arbejdspladser i perioden 2010-2014.

Tabel 1. Statslige arbejdspladser (årsværk) fordelt på regioner (antal, andel, ændring og koncentration), 2010-2014

Region	2010	2014	Pct. andel (2014)	Pct. ændring	Antal indb. pr. statsligt ÅV
Hovedstaden	81.276	81.261	44,1	0,0	22
Sjælland	20.052	19.006	10,3	-5,2	43
Syddanmark	31.225	30.459	16,5	-2,5	40
Midtjylland	35.976	36.188	19,6	0,6	35
Nordjylland	17.538	17.426	9,5	-0,6	33
Hele landet	186.067	184.341	100,0	-0,9	31

Kilde: Moderniseringsstyrelsen (tallene er fra 4. kvartal de pågældende år);

Anm.: Udenrigstjenestens udstationerede personale er registreret som ansatte i Region Hovedstaden og indgår i opgørelsen. Herudover er der mellem 1500-1800 statslige årsværk udstationeret, som ikke kan fordeles på regioner. Disse indgår derfor ikke i opgørelsen. Det samlede antal årsværk for hele landet kan afvige fra summen af de fem regioner, som følge af afrundinger.

I 2014 var godt 44 pct. af de statslige arbejdspladser placeret i Region Hovedstaden. I Region Midtjylland havde man knap 20 pct., mens Region Syddanmark havde knap 17 pct. I både Region Sjælland og Region Nordjylland havde man ca. 10 pct. af de statslige arbejdspladser.

Fra 2010 til 2014 er antallet af statslige arbejdspladser på landsplan faldet med knap 1 pct. Som den eneste region havde Region Midtjylland i 2014 flere statslige arbejdspladser end i 2010. Alle øvrige regioner har oplevet større eller mindre fald i antallet af statslige arbejdspladser.

4 SAMMENHÆNG MELLEM LAND OG BY

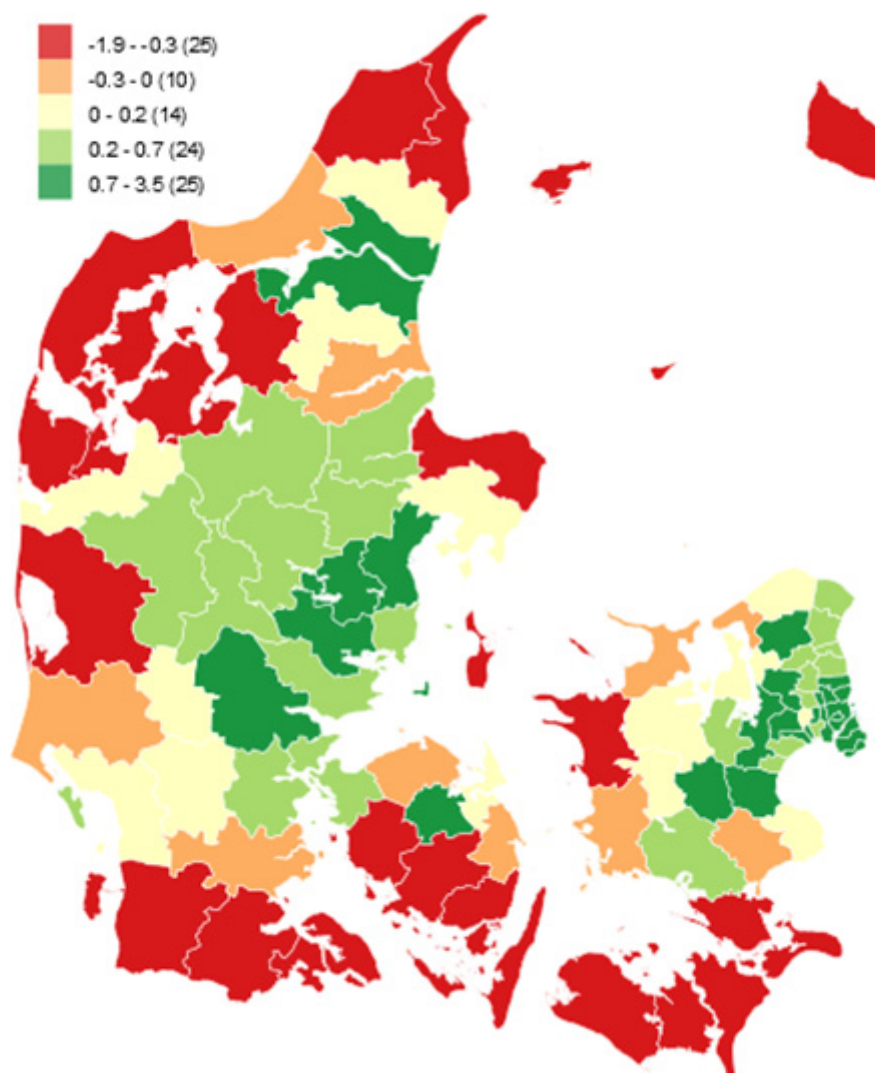
I forlængelse af beskrivelserne af urbaniseringen i kapitel 2 kan det være hensigtsmæssigt at kigge på befolkningsudviklingen i et lidt bredere og mere overordnet perspektiv. Figur 6

viser befolkningsudviklingen i alle landets kommuner. Kortet giver et indtryk af faldende indbyggertal i mange nordjyske, sønderjyske, fynske, samt vest- og sydsjællandske kommuner. Kortet giver herudover et billede af, hvordan befolkningen i høj grad samles i kommuner med lidt større byer – og særligt de fire store universitetsbyer.

Danmark er et lille land, og der findes ikke mange områder i Danmark, hvor man ikke kan nå en større by indenfor kort tid. Flere oplandskommuner og -byer ser et potentiale i større synergieffekter og adgang til arbejdskraftcentre, ligesom flere byer og bykommuner ser tilsvarende muligheder i deres opland. Blandt andet derfor ses aktuelt en tendens til, at en række byer og deres opland indgår i samarbejder på tværs af kommuner, gennem oprettelse af byregioner og business regions, for at understøtte væksten og sammenhængen mellem by og land.

Figur 6. Befolkningsudvikling 2008-2015, årlig udvikling i procent

Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik (www.statistikbanken.dk/FOLK1)

Land og by er hinandens forudsætninger – ikke modsætninger

Mens mange flytter fra landdistrikter og yderområder til de store byer, er det også værd at bemærke, at størstedelen af alle flytninger rent faktisk sker indenfor kommunerne. I dette perspektiv finder man en bevægelse mod kommunernes hovedby(er). Således oplever man altså en bevægelse fra de tyndt befolkede områder og mod de største byer i landet såvel som en bevægelse fra de tyndt befolkede områder og mod de nærmeste lokale eller regionale bycentre. Urbaniseringen kan med andre ord siges at ske på to niveauer.¹²

Landdistrikter indgår typisk som et opland til et bycenter, og tilsammen udgør de forskellige funktionelle områder, der langt hen ad vejen udvikles som helheder. De demografiske

forskydninger i landet stiller større krav til håndteringen af denne udvikling. I den forbindelse spiller infrastruktur en væsentlig rolle i forhold til at sikre sammenhængen – det gælder lokalt, regionalt såvel som nationalt.

I Danmark har vi gode forudsætninger for at understøtte sammenhængen med en veludbygget infrastruktur. Dette gælder ikke kun den fysiske infrastruktur. Digital infrastruktur spiller en større og større rolle, og borgerne i landdistrikterne kan også herigennem i mange tilfælde bringes tættere på byen. En række velfærdsløsninger vil i stigende grad kunne digitaliseres – eksempelvis kan udviklingen inden for telemedicin spare besøg hos lægen i den nærmeste by. I februar 2015 blev der indgået en politisk aftale om en vækstplan for digitalisering i Danmark, som igangsætter en række initiati-

¹² Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik.

ver, som skal understøtte de digitale vækstbetingelser i hele landet, jf. nedenstående boks.

Initiativer med henblik på at fremme fysisk og digital infrastruktur

Med *Togfonden DK* er der reserveret 28,5 mia. kr., der skal finansiere et historisk løft af den danske jernbanetrafik.

Der er oprettet en pulje til at styrke den *kollektive trafik i yderområderne*. Puljen har 57 mio. kr. til uddeling om året frem til 2017.

Udvalgte initiativer i Vækstplan for digitalisering i Danmark

700 MHz-frekvensbåndet frigøres for at give øget kapacitet i mobilnetten og *forbedre den mobile bredbåndsdækning* blandt andet i landets yderområder.

Ved kommende frekvensauktioner i henholdsvis 2016-2019 vil der blive fastsat *dækningskrav med fokus på mobil- og bredbåndsdækningen* i yderområderne. Dette vil ske under hensyntagen til fortsat at fremme konkurrencen på markedet.

Der søges indgået aftaler med teleselskaberne om, hvilke løsninger der skal til for, at forbrugerne kan benytte deres mobiltelefon i yderområder, hvor kun ét selskab har dækning.

Der er afsat kommunale lånepuljer på i alt 150 mio. kr. i 2014-2016 til udbredelse af bredbånd- og mobildækning i yderområderne. Lånepuljerne giver kommunerne bedre mulighed for at gennemføre lokale projekter. Overstiger efterspørgslen i kommunerne de allerede afsatte lånepuljer, kan det inden udgangen af 2016 drøftes, hvorvidt der kan findes finansiering til yderligere lånemidler.

Landdistriktspolitik i kommunerne

Udfordringerne, der knytter sig til befolkningsudviklingen i landdistrikter og yderområder, har i mange kommuner afstedkommet en mere overordnet og generel diskussion om, hvorvidt der kan holdes liv i alle lokalområder, eller om der er behov for en tilpasning. Dette er et afgørende spørgsmål i forhold til kommunernes planlægning, og det betyder uundgåeligt, at der skal træffes nogle vanskelige beslutninger.

Det er blandt andet en af bevæggrundene for, at Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter i 2014 indgik i et partnerskab med Realdania og KL samt Naturstyrelsen. Partnerskabet »Yderområder på forkant« er en 3-årig kampagne, der indbyder landets LAG-kommuner¹³ til at udvikle helhedsorienterede strategiplaner, der tager højde for de udfordringer, man står overfor her. Et af kampagnens formål er at sætte fokus på de udfordringer og følgende svære beslutninger, mange kommuner står overfor. Det er nødvendigt med et nøgternt og realistisk syn – og en ny forståelse af landdistrikter og forholdet mellem land og by som hinandens forudsætninger.

Landsplanredegørelsen 2013 giver regeringens politiske udmelding om den fremtidige fysiske og funktionelle udvikling i landet, og den afspejler samtidig de udfordringer, kommuner og regioner arbejder med i den fysiske planlægning. Regeringen har med Landsplanredegørelse 2013 understreget behovet for udvikling i hele landet – i de store byer såvel som de mindre byer og landdistrikterne, der således også er adresseret i et selvstændigt kapitel.

Ministeren for by, bolig og landdistrikter opfordrer i øvrigt kommuner til at udarbejde landdistriktspolitikker, hvor man fokuserer på de enkelte lokalområders særlige styrker og potentialer og benytter disse til at imødegå lokale udfordringer. Det er afgørende i denne sammenhæng, at kommunerne indgår i dialog og samarbejde med de forskellige lokale aktører. Herunder spiller de lokale aktionsgrupper (LAG) en væsentlig rolle i at være med til at udvikle og støtte initiativer, der kan få en positiv betydning for et lokalsamfund. Med den nye organisering af LAG-områderne har det endvidere været ønsket at stimulere samarbejdet på tværs af kommuner.

I regeringens aftale om kommunernes økonomi er der fokus på tværkommunalt samarbejde, og dette er ikke mindst vigtigt for landdistrikts- og yderområder. For kommuner

med tyndt befolkede områder kan der være forskellige potentialer for stordriftsfordele ved samarbejde på tværs af kommunegrænser. Et eksempel på dette er Velfærdsinnovation Sjælland, hvor en række kommuner samarbejder om udvikling og implementering af nye velfærdsteknologiske services. Samarbejde og øget koordinering kan også være relevant inden for andre områder, eksempelvis erhvervsudviklingsområdet og turisme.

Erhvervsudvikling mellem kommuner og regioner

Som nævnt i kapitel 3 er det afgørende for regeringen, at der sættes fokus på vækst og udviklingen i erhvervslivet i de danske landdistrikter og yderområder. Kommunernes erhvervs politik og ansvaret for erhvervs service spiller en væsentlig rolle i denne sammenhæng, men erhvervsudvikling er samtidig et område, hvor regionerne og de regionale vækstfora spiller en afgørende rolle.

Således er det også et område, hvor der kan være et stort behov for tværgående samarbejde og koordinering. Dette sikres bl.a. ved, at kommunerne, herunder en repræsentant for en yderområdekommune, sidder i de regionale vækstfora, og at kommunerne skal forholde sig til den regionale vækst- og udviklingsstrategi i relevante udviklingsstrategier, herunder i erhvervsudviklingsindsatsen og i strategierne for kommuneplanlægningen.

Ressourcerne i landdistrikterne og yderområderne er mange, og de forskellige områder, landsdele og regioner skal og vil udvikle sig ad forskellige veje. Således kan det også være relevant, at man i samarbejdet på tværs af kommuner og regioner også koordinerer erhvervsmæssige satsninger og tænker i arbejdsdeling med henblik på at afstemme udbuddet på forskellige områder.

I Danmark udmøntes hovedparten af regional- og socialfondsmidlerne af de regionale vækstfora. I kapitel 5 står der mere herom – herunder forpligtelsen i forhold til yderområderne.

5 EU-PROGRAMMER

Med udgangen af 2013 udløb de tidligere programperioder for landdistrikts- og fiskeriudviklingsprogrammerne samt socialfonds- og regionalfondsprogrammerne. Nedenfor gives en overordnet beskrivelse af, hvordan programmerne for pe-

¹³ Læs mere om de lokale aktionsgrupper (LAG) i kapitel 5

rioden 2014-2020 vil understøtte udviklingen i landdistrikterne og yderområderne. Der er indgået en partnerskabsaftale med EU-Kommissionen, der beskriver det samlede overordnede strategiske virke for Landdistriktsfonden, Hav- og Fiskerifonden, Socialfonden og Regionalfonden, der samlet skal bidrage til Europa 2020-strategien for smart, bæredygtig og inkluderende vækst.

Landdistrikts- og Fiskeriudviklingsprogrammerne

Landdistriktsprogrammet og fiskeriudviklingsprogrammet skal blandt andet styrke og fastholde fødevarerhvervenes store betydning for vækst og arbejdspladser i landdistrikter og yderområder.

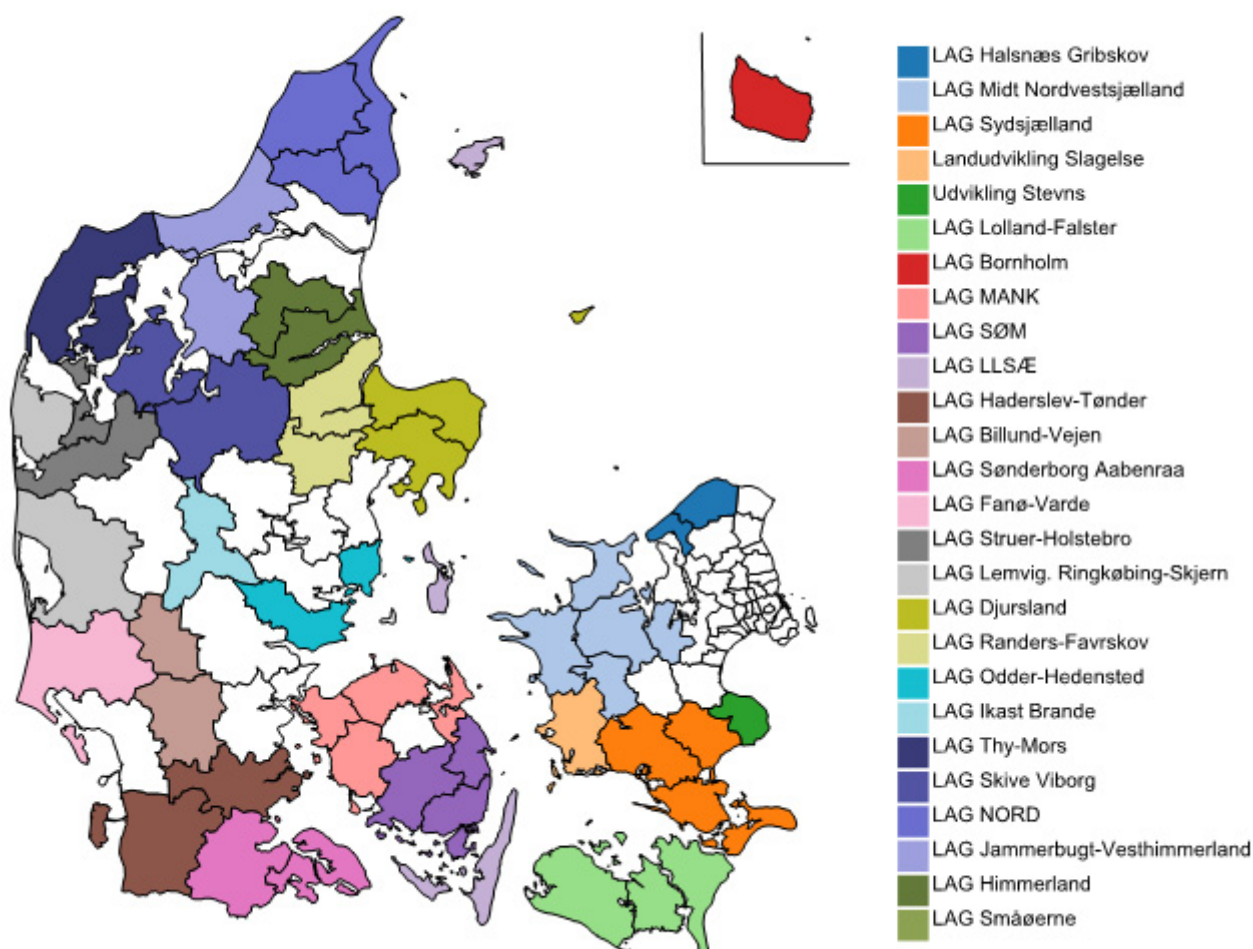
Landdistriktsprogrammet skal således understøtte landbrugets konkurrenceevne, bæredygtig forvaltning af naturressourcer og klimainsats samt udvikling i landdistrikterne.

I Danmark er programmet fokuseret på fire overordnede temaer:

- vækst og konkurrenceevne
- økologi
- natur, miljø og klima
- landdistriktsudvikling

Under landdistriktsprogrammet er der etableret 26 lokale aktionsgrupper, der frem til 2020 skal bidrage til at fremme vækst og udvikling i landdistrikterne. Målet er under inddragelse af lokale landdistriktsaktører at øge den lokale beskæftigelse og styrke rammevilkårene til gavn for den del af befolkningen, som er bosiddende i landdistrikterne. En tilsvarende indsats vil blive iværksat under Fiskeriudviklingsprogrammet med henblik på at styrke udviklingen i fiskeriområder. Midlerne allokere til indsatsen via de lokale aktionsgrupper fordeles således, at de mest vanskeligt stillede områder søges særligt begunstiget.

Figur 7. LAG organisering 2014-2020

Kilde: Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter

Landdistriktsprogrammet er fremsendt til EU-kommissionen i foråret 2014, og EU-Kommissionen har godkendt programmet i december 2014.

Fiskeriudviklingsprogrammet understøtter EU's fiskeripolitik og skal bidrage til vækst og beskæftigelse og støtte ud-

viklingsprojekter og innovation, der kan begrænse miljøpåvirkning fra fiskeri og akvakultur. Derudover skal programmet understøtte forpligtelserne i medfør af EU's havstrategidirektiv og udvikle forvaltningen af Natura 2000-områder i

relation til fiskeri og akvakultur samt forbedre vandmiljøet i relation til vandrammedirektivet.

Fiskeriudviklingsprogrammet blev sendt til EU-Kommissionen i marts 2015 med henblik på forventet EU-godkendelse i sommeren 2015.

Regional- og Socialfondsprogrammerne

Danmark fik som det første land i EU i august 2014 godkendt programmer for Regionalfondens og Socialfondens for perioden 2014-2020. Dermed er vi blandt de første lande i EU til at sætte gang i konkrete strukturfondsprojekter, der skal gøre en forskel for vækst og beskæftigelse, herunder særligt i forhold til små- og mellemstore virksomheder i hele landet.

I Danmark udmøntes hovedparten af regional- og socialfondsmidlerne af de regionale vækstfora. Regeringen har lagt vægt på, at de regionale vækstfora fortsat har et særligt ansvar for udvikling af yderområderne samtidig med, at der opnås den størst mulige effekt af indsatsen.

Lov om erhvervsfremme er revideret som opfølgning på regeringens evaluering af kommunalreformen. Med ændringen er det besluttet, at de regionale vækstforas bidrag om de erhvervs- og vækstrettede dele til de nye regionale vækst- og udviklingsstrategier skal beskrive indsatsen for yderområderne inden for regionen. Alle vækstforas bidrag til strategier, herunder indsatsen i regionens yderområder, forventes at blive offentliggjort i løbet af 2015.

Ifølge en ny bekendtgørelse fra 2014 skal der hvert fjerde år – første gang i 2017 – foretages en ekstern evaluering af de regionale vækstforas indsats for yderområderne. Rammen for evaluering af yderområdeindsatsen udarbejdes af Danmarks Vækstråd i dialog med de regionale vækstfora. Evalueringerne skal bl.a. bruges som afsæt for at benchmarke yderområdeindsatsen på tværs af vækstfora og styrke viden om, hvilke indsatser der er mest effektfulde.

I strukturfondsprogrammerne er der taget højde for yderområdernes strukturelle udfordringer i forhold til at skabe vækst og udvikling. For eksempel er der muligheder for at

yde særlig statsstøtte til visse anlægsinvesteringer under regionalfondsprogrammet på Læsø, Ærø, Langeland, Lolland Kommune, Samsø og Bornholm samt de 27 danske småøer.

6 DE DANSKE Ø-KOMMUNER OG SMÅØER

I dette kapitel sættes der et særligt fokus på de 27 danske småøer¹⁴ samt de danske ø-kommuner. Kapitlet beskriver den aktuelle situation og udviklingstendenser på øerne. Det sker med afsæt i en sammenligning med landsgennemsnittet samt gennemsnittet for landdistrikterne længere væk fra de største byer.

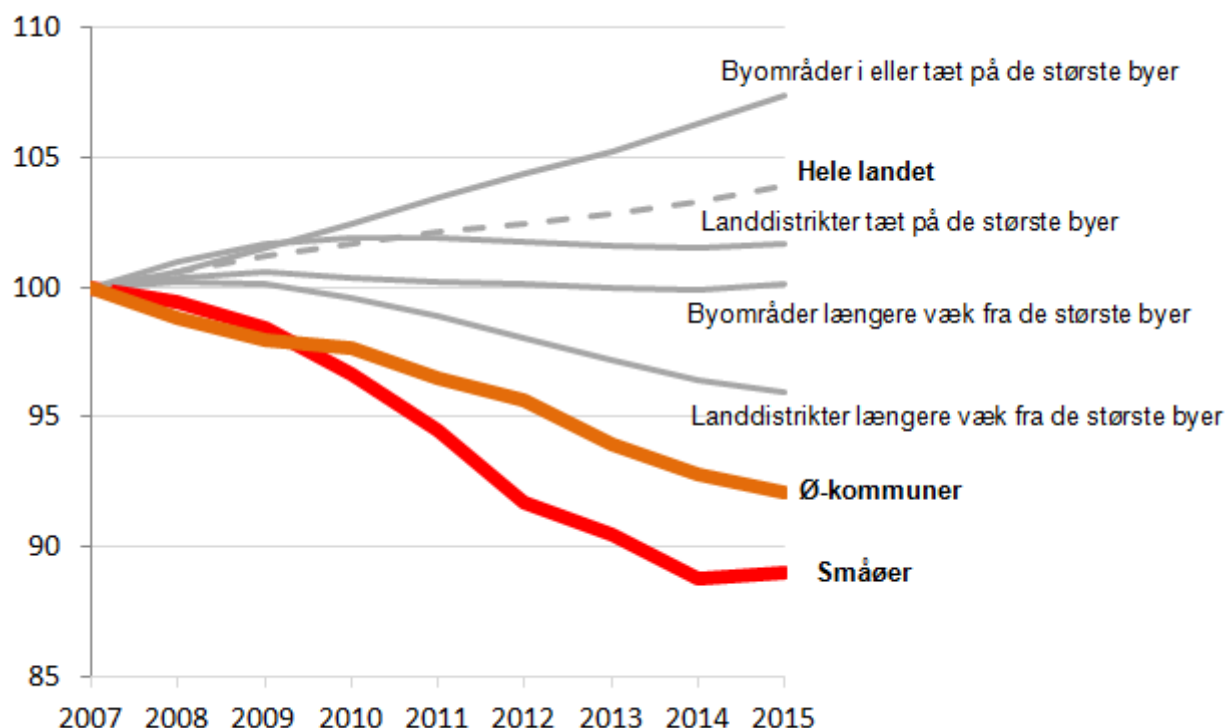
Initiativer, som beskrevet tidligere, har naturligvis også betydning for øerne. Der er imidlertid også gennemført en række tiltag målrettet øerne, som nævnes afslutningsvist i kapitlet.

Demografi

I perioden 2007-2015 er indbyggertallet på de små øer faldet med godt 11 pct. I ø-kommunerne er faldet på knap 8 pct. Til sammenligning er faldet i landdistrikterne længere væk fra de største byer godt 4 pct. Dette vidner om den særlige situation, der gør sig gældende for de danske øsamfund. Mens visse danske landdistriktsområder på fastlandet kan synes at være forholdsvis langt væk fra et større center, så er virkeligheden for ø-samfundene af en anden og mere udfordrende karakter.

¹⁴ De danske småøer omfatter: Aarø, Agersø, Anholt, Askø (inkl. Lilleø), Avernakø, Baagø, Barsø, Birkholm, Bjørnø, Drejø, Egholm, Endelave, Fejø, Femø, Fur, Hjarnø, Hjortø, Lyø, Mandø, Nekselø, Omø, Orø, Sejerø, Skarø, Strynø, Tunø, Venø. Det anvendte data-materiale er på sogneniveau. Enkelte øer udgår fra analyserne, idet der ikke er sammenfald med et sogn. Dette gælder Barsø, Egholm, Nekselø og Aarø. Analyserne i dette kapitel er baseret på 4.250 indbyggere pr. 1. januar 2015 i små-sogne.

Figur 8. Indekseret befolkningsudvikling (2007=100), 2007-2015

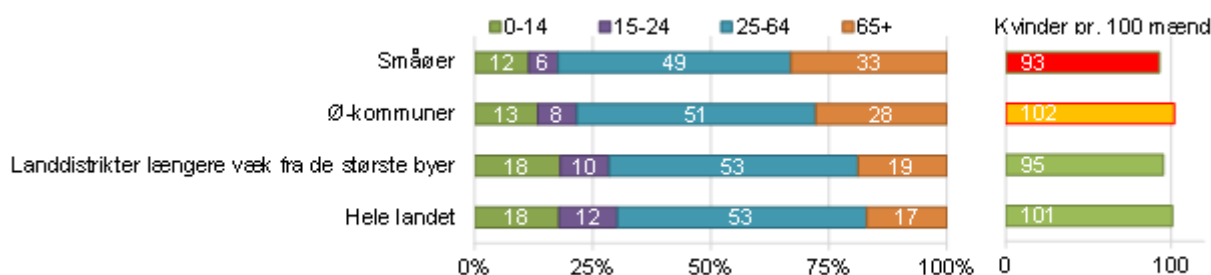
Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik.

Særligt skæv aldersdemografi og færre kvinder på de små øer

I landdistrikterne er der typisk et skævt forhold mellem antallet af unge og antallet af ældre. På øerne er dette endnu mere udtalt. Særligt på de små øer gør problematikken sig gældende, men også i ø-kommunerne er billedet endnu mere skævt end i landdistrikterne længere væk fra de største byer (jf. figur 9).

Den skæve kønsfordeling i landdistrikterne længere væk fra de største byer genfindes også på de små øer, hvor der findes 93 kvinder pr. 100 mænd. I ø-kommunerne forholder det sig imidlertid ikke sådan, idet man her har en mere ligelig kønsfordeling.

Figur 9. Demografiske nøgletal for de danske småøer, landdistrikter længere væk fra de største byer og hele landet

Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik.

Socio-økonomi

På de små øer er befolkningsandelen med en videregående uddannelse noget større end i landdistrikterne længere væk fra de største byer og kun lidt mindre end landsgennemsnittet (jf. tabel 2). Samtidig er der på de små øer en forholdsvis

stor andel med en erhvervsfaglig uddannelse. I ø-kommunerne ligner fordelingen af andele med videregående uddannelse og erhvervsfaglig uddannelse i højere grad fordelingen i landdistrikterne længere væk fra de største byer.

Tabel 2. Socio-økonomiske nøgletal for de danske småøer, landdistrikter længere væk fra de største byer og hele landet

	Småøer	Ø-kommuner	Landdistrikter længere væk fra de største byer	Hele landet
Andel med videregående uddannelse (2014)	26,4	20,8	19,6	29,6
Andel med erhvervsfaglig uddannelse	37,4	42,0	42,2	32,5
Beskæftigelsesfrekvens (2013)	65,0	65,3	72,4	70,7
Udvikling i beskæftigelse (2009-2013)	-17,9	-12,9	-10,5	-4,0
Bruttoledighed (2012)	6,3	7,1	5,8	6,0
Andel beskæftigede i primære erhverv (2013)	11,4	8,2	7,1	2,2

Kilde: Ministeriets beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik

Anm.: Bruttoledigheden er anvendt som mål i sammenligningen her, da den sæsonkorrigerede ledighed ikke findes lavere end kommuneniveau.

Udfordringer for beskæftigelsen på de små øer

På de små øer såvel som i ø-kommunerne er beskæftigelsesfrekvensen noget lavere end i landet som helhed og i øvrigt lavere end i nogen af de fire andre områdetyper (jf. tabel 2).

På småøerne har man i perioden 2009-2013 endvidere oplevet en tilbagegang i beskæftigelsen, som er væsentlig større end i landdistrikterne længere væk fra de større byer og således også væsentligt større end i landet som helhed. Tilbagegangen i beskæftigelsen er lavere i ø-kommunerne end på de

små øer, men den er større end i landdistrikterne længere væk fra de største byer. Ledighedsprocenten på de små øer og i højere grad i ø-kommunerne kan vidne om en vanskelig situation.

Særligt de små øer, men også ø-kommunerne, er kendetegnet ved, at landbruget fylder forholdsvis meget i erhvervsstrukturen. Beskæftigelsen i landbrugserhvervet er generelt under pres, hvilket kan være en del af forklaringen på beskæftigelsesudviklingen på øerne.

Initiativer til imødegåelse af øernes særlige udfordringer

Med Aftale om en Vækstpakke 2014 er der afsat 50 mio. kr. i 2015 og 125 mio. kr. årligt fra 2016 og frem til en *permanent nedsættelse af færgetakster* for godstransport til de små øer, Bornholm, Ærø, Samsø, Læsø og Fanø med 80 pct. med henblik på at understøtte erhvervsudviklingen i ø-samfundene.

I forbindelse med etableringen af *de lokale aktionsgrupper* (LAG) har de små danske øer oprettet deres egen aktionsgruppe. Denne gruppe er søgt særligt begunstiget i fordelingen af midler.

Med justeringen af *den kommunale udligning* er der blandt andet gennemført en forhøjelse af tilskuddet til kommuner med små øer på 15 mio. kr., som bl.a. er anvendt til et fælles færgesekretariat, som forventes at starte op i foråret 2015.

I forlængelse af folketingsbeslutning »V 59 Om konkurrencevilkår for ø-kommuner og småøer« har regeringen nedsat en arbejdsgruppe, der skal se på mulighederne for en *konkurrencemæssig ligestilling af små øer og ø-kommuner*. Arbejdsgruppen skal samtidig udarbejde overslag over de forventede udgifter og se på mulige finansieringsmodeller. Arbejdsgruppen afleverede sin rapport til Folketinget den 13. marts 2015.

Der er indgået en aftale om etablering af den grønne superpulje, hvor 6 mio. kr. fra puljen afsættes til at støtte foregangskommuner i *den grønne omstilling*. Puljen fordeles mellem ø-kommuner og såkaldte almindelige kommuner. Ærø og Bornholm fik tildelt støttemidler i 2013.

Folketinget vedtog i juni 2014 en *ændring af lov om trafikselskaber*, som betyder, at selvstændige ø-kommuner får mulighed for at undlade at deltage i et trafikelskab. Dette åbner mulighed for, at ø-kommunerne selv kan stå for sin kollektive trafik og dermed give større selvbestemmelse.

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter gav i 2012 ø-støttemidler fra Landdistriktpuljen til gennemførelsen af projektet »27 småøer med store oplevelser: *Etablering af ø-turisme-ambassadør*« under Sammenslutningen af Danske Småøer.

Folketinget vedtog i december 2014 en ændring af planloven, der fra 1. januar 2015 giver de relevante kommuner mulighed for at give dispensation til en ejers udlejning til helårsbeboelse af et sommerhus i et sommerhusområde på de 27 små øer. Det vil understøtte helårsbosætning på de små øer, der er særlig hårdt ramt af affolkning.

Hermed slutter redegørelsen.